

4 Απριλίου 2017

Προάγγελος της σωτηρίας ο πόνος! (Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.)

/ [Πεμπουσσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο πόνος και στις δύο εκδοχές του, σωματική και ψυχική, είναι σωτήριος σύμφωνα με την χριστιανική αντίληψη: ο σωματικός πόνος αποτελεί προειδοποίηση για ενδεχόμενη βλάβη ή ασθένεια και κινητοποιεί τον άνθρωπο στο να αναζητήσει ιατρική βοήθεια, ενώ αντίστοιχη βοήθεια, πνευματική αυτήν την φορά, θα πρέπει να αναζητήσει ο άνθρωπος όταν υπόκειται σε ψυχικό πόνο και θλίψεις, απότοκο (ως ελέγχθη) της αμαρτίας.

Το πρόβλημα βεβαίως εδώ είναι η ερμηνεία των θλίψεων, δοκιμασιών και προώρων και οδνηρών θανάτων των δικαίων και ευσεβών ανθρώπων, σε αντίθεση με τον μακρό και ευτυχή βίο κάποιων ασεβών[1]. Μια θεολογική ερμηνεία είναι ότι, οι δίκαιοι δοκιμάζονται ώστε να δοξασθούν, οι δε άδικοι ζουν μακρό βίο ώστε να συναισθανθούν και να μετανοήσουν[2]. Όπως μάλιστα αναφέρεται στο βιβλίο των Παροιμιών, ο Κύριος παιδαγωγεί όποιον αγαπά και μαστιγώνει με δοκιμασίες τα τέκνα του[3].

Η Παλαιά Διαθήκη βρίθει αναφορών στην εξαγνιστική[4] και παιδαγωγική[5] αξία του πόνου, θεωρώντας μάλιστα ότι η θεία τιμωρία αποτελεί στην ουσία εύνοια του Θεού προς τον πιστό[6], αφού μέσω των θλίψεων ο άνθρωπος εξιλεώνεται δια την αμαρτίαν[7]. Μέσω του πόνου και των θλίψεων επανερχόμεθα προς τον Θεόν παραιτούμενοι από φιλαυτίαν, έπαρση και υπερηφάνεια, τονίζει ο Βασίλειος Καισαρείας, χρησιμοποιώντας το παράδειγμα του Πέτρου ο οποίος, παρά την με έπαρσιν αρχική του δήλωση, τελικώς εταπεινώθη αρνούμενος τον Κύριο[8].

Είναι λοιπόν ο πάσχων δίκαιος, αυτός που υπομένει με καρτερία και υπομονή τις δοκιμασίες, που αποτελεί το παράδειγμα για τους πιστούς και την αφορμή δόξης του Κυρίου: και όπως ο Ιωάννης Χρυσόστομος διδάσκει, «Καθάπερ γαρ το χρυσίον τω πυρί παραδιδομένου πάσαν αποτίθεται κηλίδα, ούτω και οι σπουδαίοι, σπουδαιότεροι καθίστανται εν τοις πειρασμοίς πάσαν απονιπτόμενοι ραθυμίας και ούτω αγιάζονται»[9]. Και εδώ ακριβώς αναδεικνύεται και ο σημαντικότερος ρόλος της προσευχής και των δακρύων: όπως διδάσκει ο Θεόδωρος Εδέσσης, η προσευχή εμπεριέχει ευχαριστία για τα καλά που μας έχουν δοθεί, αίτηση συγχωρήσεως των αμαρτημάτων και αποστολή ενισχυτικής δυνάμεως δια το μέλλον διότι, χωρίς την Θεία βοήθεια, τίποτε δεν μπορεί να κατορθώσει μόνη η ψυχή, ενώ τα δάκρυα εξιλεώνουν τον Κύριο για τα σφάλματά μας και μας καθαρίζουν από τις κηλίδες που αποκτήσαμε από την αισθητή ηδονή, δίδοντας στην επιθυμία μας φτερά προς τον ουρανό[10].

Ο Θεόδωρος Εδέσσης γράφει πως τυραννούμεθα και αιχμαλωτιζόμεθα από τα πάθη επειδή απομακρυνόμεθα από την θεωρίαν του Θεού[11] και η επίτευξη της λυτρώσεως από αυτά εξαρτάται από την συνέργεια της ελευθέρας βουλήσεως του

ανθρώπου και της Θείας Χάριτος[12]. Η ελευθέρα βούλησις του ανθρώπου μόνη (χωρίς την θεία Χάρη) δεν επαρκεί: «Ου γαρ εν δυνάμει άνθρωπου, ουδέ εν σοφία, αλλ εν τη χάριτι του Θεού, εστίν η σωτηρία»[13]. Σωτηρία και αποκατάστασις των πάντων δεν νοείται για τον χριστιανισμό εκτός του μυστηρίου της ενσαρκώσεως του Λόγου και της συνδρομής της Χάριτος, που παρέχει στην σάρκα την δυνατότητα της θεώσεως.

Αυτό το θέμα της ελευθέρας βουλήσεως, της ελευθέρας δηλαδή αποδοχής από τον πάσχοντα άνθρωπο της φιλόανθρωπης προσφοράς του Θεού, είναι και το κορυφαίο σημείο για την σωτηρία του. Ο Μάξιμος[14] θεωρεί ότι άλλοι πειρασμοί φέρουν στους ανθρώπους ηδονές, άλλοι λύπες και άλλοι σωματικούς πόνους και, ανάλογα με την αιτία των παθών, η οποία ευρίσκεται στην ψυχή, ο Ιατρός των ψυχών επιβάλλει και το φάρμακο σύμφωνα με την κρίση Του. Ο άνθρωπος που θέλει να σωθεί, είναι ακριβώς αυτός που ελεύθερα δεν αντιστέκεται στα «ιατρικά φάρμακα», δηλαδή τους πόνους και τις λύπες που αποστέλνει ο Θεός μέσω ποικίλων συμφορών: όποιος όμως αντιστέκεται (δηλαδή ελεύθερα αρνείται), δεν αντιλαμβάνεται ούτε τι διακυβεύεται για την παρούσα ζωή, ούτε τι πρόκειται να κερδίσει εις την Μέλλουσα[15].

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, ο πόνος αποτελεί προάγγελο της σωτηρίας εν χάριτι και οδηγεί στον αγιασμό, δηλαδή την όντως ελευθερία και την όντως ύπαρξη. Οτιδήποτε οδηγεί στην πραγματική και αληθή ύπαρξη είναι ένα είδος πόνου, γράφει ο Kierregard, διότι ο πόνος, νεκρώνοντας τον άνθρωπο, τον αναγεννά στην αιωνιότητα, δίδοντάς του συνείδηση του εαυτού του και αναγέννηση (μέσω ωδινών τοκετού που προκαλεί) σε μια καινή, εν Χριστώ ζωή[16].

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι, για τον Χριστιανισμό της Ανατολής, ο πόνος των δικαίων μπορεί να γίνει κατανοητός μόνον μέσω της προοπτικής της Βασιλείας: όπως γράφει ο Νικόλαος Ματσούκας ο πόνος, εάν δεν ταυτισθεί με την σταυρική θυσία, παύει να είναι δημιουργικός και καθίσταται καταστροφικός[17]. Η αντίληψη αυτή, ότι δηλαδή ο πόνος είναι δυνατόν να καταστεί σωτήριος για τον πιστό χριστιανό μέσω της υπομονής, της προσευχής και των δεήσεων, όταν αυτές γίνονται με θερμή, πίστη και ταπείνωση[18], είναι ιδιαίτερα σημαντική στην διαπραγμάτευση του θέματός μας, αφού η χριστιανική θέση, τόσο περί της κατανόησης της εννοίας του πόνου, όσο και της ανάγκης υπομονής και καρτερίας στους πόνους και τα πάθη, είναι πιθανόν και να καθορίσει σε σημαντικό βαθμό την ανθρώπινη συμπεριφορά, στις περιπτώσεις των ασθενών τελικού σταδίου που εδώ μας απασχολούν.

[1] Εκκλ 7,15, Ιερ 12,1 κ. επ., επίσης 12,1-6, Αββ 1,13, επίσης 3,14-18, Ψαλμ

12,2, επίσης 30,13 και 43,10-18, Ιώβ 13,22 και 23,7.

[2] Μωυσής Μοναχός Αγιορείτης, Ο άγιος πόνος, Μαθητεία στην επίσκεψη του πόνου στη ζωή μας, Έκδοση Κέντρου Βιοϊατρικής Ηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα 2005, σελ. 25.

[3] Παροιμ 3,12.

[4] Ιερ 9,4, Ψαλμ 64,10.

[5] Δευτερον 8,5, Παροιμ 3,11.

[6] Μακκ 6,12-17.

[7] Ησ 40,2, Ιερ 8,18.

[8] Βασιλείου Καισαρείας, Όροι κατ' επιτομήν, Απόκρισις ΠΑ΄, PG 31, 1140.

[9] Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ερμηνεία εις τον Προφήτην Ησαΐαν, PG 56,55.

[10] Θεοδώρου Εδέσσης, Θεωρητικόν, στο <http://www.paterikiorthodoxia.com/2012/09/2026.html>.

[11] «Έβλεπα τον Κύριο πάντοτε εμπρός μου, ότι ήτο εις τα δεξιά μου, ώστε να μην κλονισθώ», αναφέρεται εις τον Ψαλμ 15,8.

[12] Θεοδώρου Εδέσσης, Εκατό ψυχωφελή κεφάλαια, Κεφάλαιον 90, στο <http://filokaliakainipsis.blogspot.gr/2012/01/100.html#more>.

[13] Βασίλειος Καισαρείας, Ομιλία εις ψαλμούς, 33,28.

[14] Μαξίμου Ομολογητού, Δευτέρα Εκατοντάς των κεφαλαίων περί Αγάπης, Κεφάλαια 44 και 91.

[15] Μαξίμου Ομολογητού, Κεφάλαια περί αγάπης, Εκατοντάς Τρίτη, Κεφάλαιο 81.

[16] Σκουλίδης Θεοδ, Ο πόνος και οι θλίψεις κατά τον Μέγα Βασίλειο, Διπλωματική εργασία, ΕΑΠ, Πάτρα 2007.

[17] Ματσούκας Νικ, Το πρόβλημα του κακού, Εκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1986, σελ. 107.

[18] Περί της χριστιανικής νοηματοδοτήσεως του πόνου βλέπε Κόϊος Νικ, Βιοηθική, Έκδοση του Κέντρου Βιοηθικής και Δεοντολογίας, Αθήνα 2007, σελ. 29-30.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο “Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου”, του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)